

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף מ"ג
הדף היומי בהלכה: סימן ר"ב מסעיף י"ח עד סימן ר"ג סעיף ג'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ג' פרק ה' 'ועתה נדבר אודות נחום אבלים' עד פרק ו'

לוח
לימוד
יומי

מהו הזמן הראוי לקיום מנהג נתינת 'מחצית השקל'? והאם נשים חייבות בשמיעת פרשת 'זכור'?

שאלות ותשובות אקטואליות לחג הפורים

נלקטו מתוך ביאורים ומוספים למשנ"ב בהוצאת 'דרשו'

ספר החינוך כתב שנשים אינן חייבות במצות זכירת מעשה עמלק, כיון שהזכירה היא כחלק ממצות המלחמה בעמלק והנקמה בו, ונשים אינן מצוות במצוות מתחום זה; ולדבריו נשים פטורות משמיעת פרשת 'זכור', וכך נקטו הבן איש חי והאבני נזר. ולדעת הכף החיים, נשים חייבות בעצם מצות הזכירה, אך פטורות משמיעת פרשת זכור, כיון שהיא מצוה ש'הזמן גרמא'; וכן הורה החזון איש - שהן פטורות משמיעת פרשת זכור.

מאידך, הערוך לנר כתב בשם הג"ר נתן אדלר, רבו של החתם סופר, שנשים חייבות בשמיעת פרשת זכור; והמנחת יצחק כתב שכך דעת רוב הפוסקים ומנהג רוב הקהילות, וכך יש לנהוג; וכן הורה הגר"מ פיינשטיין. וכן הורה גם הגר"ש וואזנר, והוסיף כי הנשים חייבות במצות הזכירה ואינן נזהרות לקיימה, וגם משום כך חייבות בשמיעת 'זכור', כלומר, לאו דוקא מפני חובת הקריאה המסוימת של פרשת זכור, אלא גם בשל מצות הזכירה הכללית שהן חייבות בה.

[ביאורים ומוספים למשנ"ב 'דרשו', תרפה, 26]

מהו הזמן הראוי לקיום מנהג נתינת 'מחצית השקל'?

מנהג עתיק יומין ברוב קהילות ישראל, לתת לפני פורים כסף לצדקה כזכר ל'מחצית השקל' שהיו נותנים בזמן שבית המקדש היה קיים עבור בדיק הבית. במשנה ברורה כתב שנוהגים לעשות כן בתענית אסתר לפני מנחה, וכתב הכף החיים שהסיבה לכך היא כדי שהתענית תכפר על עוונותינו יחד עם הצדקה, ומסיבה זו מקיימים את המנהג בתענית אסתר אף בשנה בה היא מוקדמת ליום חמישי; ובשורת דברי יציב כתב שבשנה כזו ראוי לתת פעמיים - בתענית אסתר וביום הפורים.

בדומה לדברי הכף החיים, כתב הגרי"מ טוקצ'ינסקי שאף בירושלים ובשאר הערים ה'מוקפות', בהן תענית אסתר אינה ערב פורים (למעט ב'פורים המשולש') - יש לתת את הכסף בתענית אסתר; אולם הגר"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב, ש'דרו בירושלים, נהגו לתת בליל פורים, דהיינו בליל ט"ו באדר.

[ביאורים ומוספים למשנ"ב 'דרשו', תרצד, 17]

יָרֵק שְׂגוּל עַל עֵץ שְׁבוּצָה בּו 'הַנְּדָסָה גִּנְטִית' - הָאֵם בְּרַכְתּוֹ 'הָעֵץ'?

פרי הצומח על גבי ענף ולא הישר מן השורש, וגזעו קיים תמיד, וחוזר ומצמיח בכל שנה ענפים ופירות - ברכתו 'העץ'; ואף אם גזעו הוא גבעול דק, ופרי הצומח מהשורש, או שגזעו אינו קיים תמיד - ברכתו 'האדמה'; ואם בֵּרֶךְ עליו 'העץ', לא יצא ידי חובה. ועץ שביצעו בו 'הנדסה גנטית' - דהיינו שמכניסים 'תאים' מצמח אחד לשני, ומשנים את תכונותיהם - וגידלו עליו עגבניה - יש שהורה לברך עליה 'העץ', על אף שבדרך כלל גִּדְל כפרי האדמה ולא כפרי העץ. [שו"ע רג, א, ומשנ"ב א-ג; ביאורים ומוספים דרשו, 3; וראה שם, 2]

מה מברכים על המוציות?

פרי הגדל על עץ הנמוך משלושה טפחים (24-28.8 ס"מ, לשיטות השונות) - ברכתו 'העץ'; אך יש מקומות שנהגו לברך עליו 'האדמה', ויתכן שטעמם משום שאין לפרי כזה חשיבות לענף ברכת 'העץ'. ובמקום שאין מנהג קבוע בדבר, או שאינו ידוע - יש לברך 'העץ'. ודין זה מצוי למעשה בחמוציות, הגדלות על שיח נמוך; ויש מפוסקי זמננו שהורה על פי המנהג הנ"ל לברך עליהן 'האדמה', אך יש שהורה שכיון שמגדלים אותן לרבותיהן, לא ניתן לומר שאין להן חשיבות של פרי, וברכתן 'העץ'. [משנ"ב רג, ג; ביאורים ומוספים דרשו, 7-8]

באיזה מקרה אסור למי שלא למד הלכות ברכות לאכול?

פרי שיש ספק אם ברכתו 'העץ' או 'האדמה', וכן מאכל שמעורבים בו פירות משני המינים, ויש ספק אם הרוב הוא מ'פרי העץ' או מ'פרי האדמה' - יש לברך עליו 'האדמה', כיון שאף פרי שברכתו בוודאי 'העץ', אם בֵּרֶךְ עליו 'האדמה' יצא ידי חובתו. וכן הדין גם כאשר שהמציאות ידועה, אלא שקיים ספק הלכתי מהי הברכה, וכגון שהדבר שנוי במחלוקת. ברם, המסופק מהי הברכה מחמת שההלכות אינן נהירות לו - לא יאכל עד שילמד את ההלכות, או ישאל שאלת חכם. [שו"ע רב, יח, ומשנ"ב פד-פה]

אתמול למדנו

- סוכר קָנִים, נחלקו הפוסקים בנוגע לברכתו, ולכתחילה יש לברך עליו 'שהכל', כיון שבכך יוצא ידי חובה לכל הדעות, ובדיעבד, אם בֵּרֶךְ 'העץ' או 'האדמה' - יצא ידי חובתו.
- בימינו, רוב הסוכר הלבן בעולם מיוצר מ'סלק סוכר', וגם בנוגע לברכתו נחלקו הפוסקים, ולכתחילה יש לברך עליו 'שהכל', ובדיעבד, אם בֵּרֶךְ 'האדמה' - יצא ידי חובתו.
- המוצץ פרי בפיו, מברך את ברכת הפרי. ויש אומרים שאם מחזיק את הפרי בידי ומוצץ אותו בין שפתיו, מברך 'שהכל', כיון שזו דרך שתייה.

מחר נלמד

- על אילו פירות מברכים 'שהכל'?
- איזו ברכה מברך הטועם מתבלין 'פפריקה' בפני עצמו?
- מדוע מברכים 'שהכל' על מוצרי סויה?